

**RECEȚIONAT**

Agenția Națională pentru Cercetare  
și Dezvoltare \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ 2021

**AVIZAT**

Secția AȘM \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ 2021

**RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL**

**privind implementarea proiectului din cadrul Programului de Stat (2020-2023)**

**"Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității  
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023"**

(cifrul – 20.80009.0807.16)

Prioritatea Strategică

Provocări societale

Conducătorul proiectului

STRATAN Alexandru



Directorul organizației

/ STRATAN Alexandru



Consiliul științific/Senatul

STRATAN Alexandru



Chișinău 2021

## 1. Scopul etapei anuale conform proiectului depus la concurs

Analiza indicatorilor de sprijin pentru sectorul agrar, actualizarea tarifelor de costuri și a normativelor veniturilor nete pentru impulsivarea procesului investițional (2021).

## 2. Obiectivele etapei anuale

1. Analiza indicatorilor de sprijin pentru sectorul agrar al Republicii Moldova.
2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2021 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.
3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.
4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii
5. Validarea rezultatelor obținute.

## 3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei anuale

- 1. Obiectivul 1. Analiza indicatorilor de sprijin pentru sectorul agrar al Republicii Moldova.**
  - Elaborarea unei baze de date ce conține informații privind valoarea producției agricole, prețurile medii de vânzare, prețurile la hotar (în baza datelor import - export), consumul produselor alimentare, producția, valoarea subvențiilor alocate producătorilor agricoli, cheltuielile pentru sistemul de cercetare din domeniul agricol, activități de inspecții și control, alocări pentru dezvoltarea infrastructurii rurale, marketingului și promovării produselor alimentare moldovenești pentru perioada 2005 - 2020.
  - Realizarea analizei datelor colectate și calcularea indicatorilor de sprijin pentru sector.
- 2. Obiectivul 2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2021 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.**
  - Actualizarea anuală a bazei metodologice privind calculul tarifelor de costuri, ce include: actualizarea prețurilor de piață la inputurile utilizate în procesul de producție, a prețurilor noi la combustibil și lubrifianți, componența actualizată a parcului utilizat de tractoare, combine, automobile, etc., remunerarea muncii, plățile de arendă, plățile impozitelor, contribuții de asigurări sociale, cele de asigurare medicală obligatorie, etc.
  - Elaborarea propriu-zisă a tarifelor de costuri ale serviciilor și produselor agricole în sectorul fitotehnic și zootehnic.
- 3. Obiectivul 3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.**
  - Analiza datelor statistice privind suprafața terenurilor însușite plus plantațiile multianuale pentru anul 2020, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică pentru gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice

auxiliare, recolta medie a culturilor agricole pentru anul 2020, prețurile medii de vânzare a produselor agricole vândute de către gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare pentru anul 2020, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică.

- Elaborarea propriu-zisă a normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.

**4. Obiectivul 4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii**

- Elaborarea și ajustarea structurii proiectelor investiționale de tip model în funcție de culturile selectate.
- Identificarea produselor / culturilor din cadrul sectorului vegetal, horticol și zootehnic pentru elaborarea proiectelor investiționale aferente pentru anul 2021.
- Elaborarea propriu-zisă a 5 proiecte investiționale de tip model

**5. Obiectivul 5. Validarea rezultatelor obținute.**

- Elaborarea a circa 20 de publicații științifice
- Organizarea unei mese rotunde
- Organizarea secțiunii ”Sporirea rezilienței sectorului agrar și economie rurală” în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale ”Creșterea Economică în Condițiile Globalizării”, ediția 2021.
- Plasarea informațiilor pe site-ul [www.ince.md](http://www.ince.md)

#### 4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor etapei anuale

##### ***1. Obiectivul 1. Analiza indicatorilor de sprijin pentru sectorul agrar al Republicii Moldova***

- A fost creat o bază de date comprehensivă cu informații privind valoarea producției agricole, prețurile medii de vânzare, prețurile la hotar (în baza datelor import - export), consumul produselor alimentare, producția, valoarea subvențiilor alocate producătorilor agricoli, cheltuielile pentru sistemul de cercetare din domeniul agricol, activități de inspecții și control, alocări pentru dezvoltarea infrastructurii rurale, marketingului și promovirilor produselor alimentare moldovenești pentru perioada 2005 - 2020.

- A fost realizată analiza datelor colectate și calcularea indicatorilor de sprijin pentru sectorul agricol al Republicii Moldova.

##### ***2. Obiectivul 2. Elaborarea tarifelor de costuri pentru anul 2021 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.***

- A fost actualizată baza metodologică privind calculul tarifelor de costuri, raportat la condițiile actuale ale anului 2021.

- Au fost actualizate prețurile de piață la inputurile utilizate în procesul de producție.

- Au fost actualizate prețurile noi la combustibil și lubrifianți necesare efectuării calculelor tarifelor de costuri.

- A fost actualizată componența parcului de tractoare, combine, automobile, etc.

- Au fost calculate plățile pentru remunerarea muncii, plățile de arendă, plățile impozitelor, contribuții de asigurări sociale, cele de asigurare medicală obligatorie, etc.

- Au fost elaborate tarifele de costuri ale serviciilor și produselor agricole în sectorul fitotehnic și zootehnic.

##### ***3. Obiectivul 3. Elaborarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.***

- A fost efectuată analiza datelor statistice privind suprafața terenurilor însămânțate, plus plantațiile multianuale pentru anul 2020, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică pentru gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare, recolta medie a culturilor agricole pentru anul 2020, prețurile medii de vânzare a produselor agricole vândute de către gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile casnice auxiliare pentru anul 2020, pe zonele geografice Nord, Centru și Sud, precum și în medie pe republică.

- Au fost elaborate normativele veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.

##### ***4. Obiectivul 4. Elaborarea a 5 proiecte investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii***

- A fost elaborat, argumentat și ajustat structura proiectelor investiționale de tip model în funcție de culturile selectate.

- Au fost identificate produsele / culturile din cadrul sectorului vegetal, horticola și zootehnic pentru elaborarea proiectelor investiționale aferente pentru anul 2021.

- Au fost elaborate 5 proiecte investiționale de tip model

#### **5. Obiectivul 5. Validarea rezultatelor obținute.**

- Au fost elaborate 21 publicații științifice

- A fost organizat o masă rotundă cu genericul „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimularea competitivității agriculturii Republicii Moldova”

- A fost organizat secțiunea ”Sporirea rezilienței sectorului agrar și economie rurală” în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale ”Creșterea Economică în Condițiile Globalizării”, ediția 2021.

- Informațiile privind tarifele actualizate de costuri au fost plasate pe site-ul [www.ince.md](http://www.ince.md)

### **5. Rezultatele obținute (descriere narativă 3-5 pagini)**

#### **1) Studiul privind evaluarea sprijinului pentru sectorul agricol pentru perioada 2005 - 2020.**

Pe fundalul lipsei unei noi Strategii de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural, precum și necesitatea elaborării unui nou program de subvenționare, devine importantă analiza sprijinului oferit de către stat pentru producătorii agricoli. Astfel, a fost elaborat un studiu privind evaluarea sprijinului pentru sectorul agricol pentru perioada 2005 - 2020. În acest scop, a fost studiată metodologia de calcul pentru asemenea indicatori ca: estimarea sprijinului pentru producători (ESP), rata nominală de protecție (RNP), transferurile bugetare pentru agricultură (TB), etc., metodologie aplicată pe larg în cadrul țărilor membre OCDE. În același timp, a fost studiată și metodologia MAFAP de calculare și analiză a acestor indicatori. Studiul se bazează pe analiza unor indicatori ai producției agricole, consumului, comerțului extern cu produse agroalimentare, rezultate ale subvenționării, prețurile pentru produse agricole, prețuri de referință, etc. Astfel, conform calculului efectuat, sunt observate figuri negative pentru coeficienții ESP și RNP, în special în perioada 2015 - 2019, cu unele redresări pentru anul 2020. Valorile pozitive ale TB nu sunt suficiente ca să compenseze valorile negative ale sprijinului prețului de piață (SPT) calculat, rezultând în ESP negativ, minimum de -28% fiind înregistrat în anul 2017. Valorile negative ale ESP sunt confirmate de valorile negative RNP, minimum cînd a atins -9% în 2018. Un alt capitol în cadrul studiului reprezintă analiza subvenționării agriculturii Republicii Moldova pentru perioada anilor 2010 - 2020, datele pentru anii 2005 - 2010 fiind analizate la o scară mai mică ca urmare a lipsei memoriei instituționale pentru perioada respectivă, deoarece mai multe entități erau angajate în alocarea subvențiilor: Ministerul Agriculturii, Ministerul Finanțelor, alte fonduri sectoriale. Drept urmare, cea mai mare pondere a subvențiilor este alocată surilor orientate în principal către producătorii mari care sunt capabili să investească în sectorul agricol, adică îi permite să procure mașini și utilaje agricole moderne de calitate. În timp ce în anul 2010 primele două surse din programul de subvenționare au reprezentat 100% din finanțare, cu un accent deosebit pe Măsura 1, care acumula peste 90%

din totalul subvențiilor alocate, odată cu introducerea sub-m surii 1.6 (din cadrul M surii 2) dedicat post-recoltării și procesării, precum și a altor sub-m suri, ponderea subvențiilor alocate în cadrul M surii 1 reprezintă până la 60% din fonduri, M sura 2 – până la 30%, M sura 3 – în jur de 10%, iar ultimele două m suri reprezintă până la 2% cumulativ. Drept urmare, sectorul agroalimentar al Republicii Moldova are nevoie de acțiuni specifice pentru a stimula dezvoltarea agriculturii de înaltă valoare prin crearea de centre de vânzare a produselor, consolidarea controlului calității, organizarea piețelor agricole regionale, asistarea producătorilor în vânzarea produselor, dezvoltarea infrastructurii pieței, dezvoltarea infrastructurii post-recoltare, etc. Micii fermieri necesită subvenții țargetate, direcționate către susținerea micilor afaceri, afacerilor familiale, și sistemul actual de subvenționare dominat de subvențiile post-investiționale nu îi avantajează deloc. În același timp, noul program de subvenționare ar trebui să conțină m suri concrete de sprijin pentru adaptarea și atenuarea efectelor schimbărilor climatice asupra agriculturii Republicii Moldova.

- 2) **Tarifele de costuri pentru anul 2021 privind serviciile (produsele) pentru fitotehnie și zootehnie.** Conform sarcinii stabilite în cadrul Programului de Stat, la etapa anului 2021 au fost efectuate actualizarea și perfectarea compartimentului I al ghidului practic „Tarife de costuri și normativele nete în agricultură” – Abordări metodologice privind calculul tarifelor de costuri în agricultură pentru gospodăriile mari și mijlocii – p. 4-12 și actualizarea și modificarea (conform condițiilor anului 2021) a compartimentului II al ghidului practic menționat anterior – Considerații metodice privind calculul costurilor de producție și de comercializare a produselor agricole” – p.12-32. În același timp, pe parcursul anului 2021 au fost elaborate 4893 tarife de costuri pentru:
- ) Culturi legumicole și cartofi - 370 tarife;
  - ) Culturi multianuale (fructe și pomii) - 195 tarife;
  - ) Struguri - 60 tarife;
  - ) Operațiuni tehnologice mecanizate - 3158 tarife, din care: discuirea – 243 un., aratul – 281 un., cultivația totală – 180 un., boronirea – 144 un., tăvăluguirea – 99 un., aratul de desfundare – 36 un., aratul în livezi – 48 un., aratul în vii – 48 un., semănatul – 474 un., cultivația între rânduri – 273 un., prelucrarea solului pe rând în livezi și vii – 36 un., lucrările de recoltare – 448 un., stropitul – 306 un., lucrările de transport – 56 un., transportarea apei și soluției – 12 un., lucrările de transport cu automobilele (camioanele) – 32 un., lucrările de încălzire – 13 un., administrarea îngrășămintelor – 129 un., plantarea răsadurilor de legume și tutun – 24 un., operațiuni mecanizate pentru plantarea cartofului și altele – 5 un., recoltarea porumbului pentru silos și masei verde – 99 un., recoltarea ierburilor pentru masă verde și fânaj – 81 un., cosirea în brazde și alte lucrări de recoltare – 51 un., cizelarea – 18 un., alte operațiuni mecanizate – 11 un., diferite lucrări mecanizate – 11 un.;
  - ) Produse zootehnice - 403 tarife;
  - ) Produse agricole de câmp - 707 tarife, din care: culturi cerealiere și leguminoase boabe – 399 unități, culturi tehnice - 111 un., culturi furajere - 197 un.

3) **Normativele veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare.** Elaborarea normativelor veniturilor nete, obținute de către gospodării mici de fermieri și gospodăriile casnice auxiliare în fitotehnie și în sectorul zootehnic în anul 2020 (conform HG nr. 514 din 10 mai 2007) – în total 18 normative, corespunzător pentru zonele geografice Nord, Centru și Sud. Normativele sunt transmise anual către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, fiind aprobate prin Ordinul ministerului în Monitorul Oficial.

4) **Elaborarea proiectelor investiționale de tip model pentru sub-ramurile selectate ale agriculturii**

a. *Proiectul investițional: Model de afacere privind producerea soia de calitate ca business de familie.* Randamentul culturii soii, în ultima perioadă, a înregistrat o creștere majoră, însă aspectele referitoare la caracterele biologice și indicii care contribuie la îmbunătățirea productivității și calității acestei plante sunt insuficient cunoscute și înțelese. Lipsa acută de proteine naturale în alimentația populației și în rațiile animalelor, precum și reducerea posibilităților de cumpărare a îngrășmintelor minerale, induce un rol semnificativ în soluționarea acestor probleme prin cultivarea cât mai largă a culturilor leguminoase, inclusiv soia, ca cultură eficientă în plan economico-financiar și ecologic. Soia ocupă o suprafață de 29 mii ha cu o recoltă totală de 33 mii tone. Dintre plantele de cultură, soia, se deosebește printr-o reușită îmbinare de substanțe chimice prețioase, care prezintă o mare valoare pentru economia Moldovei, aceasta determinând utilizarea ei în alimentația umană, la furajarea animalelor, precum și în diferite scopuri industriale. În ceea ce privește conținutul de substanțe proteice, soia ocupă primul loc între leguminoasele pentru boabe, care se cultivă în Republica Moldova, iar în privința grăsimilor ea nu este întrecută decât de floarea soarelui și rapiță, care conțin circa 49-50%. Fiind o plantă leguminoasă, soia, contribuie esențial la creșterea gradului de fertilitate al solului conferind o serie de beneficii majore pentru sănătatea umană, boabele conținând 39% proteină și 17% ulei. În cadrul proiectului au fost identificate componentele de bază ale proiectului investițional, determinate costurile investiționale, prognozate cheltuielile de producție, veniturile planificate din realizare și evaluate proiectele de investiții prin abordarea financiară a acestora. În particular, sunt calculate costurile inițiale ale proiectului investițional, precum și costurile operaționale și încasările prognozate ale antreprenorului pe parcursul funcționării proiectului investițional. Astfel, a fost evaluată eficiența economică a producției de soia și modalitățile de sporire a eficienței economice de producere a soia (venitul net constituind circa 4867,6 lei/ha, efectul economic al culturii soia constituind 1947 lei/ton, cu o rată de rentabilitate de 45,7%).

b. *Proiectul investițional de tip model "Albinuța" în apicultură* pune în esență importanța dezvoltării sectorului apicol în RM. Apicultura Moldovei poate fi evidențiată ca o tradiție veche de activitate sau ca un mod tradițional de producere cu un număr redus de familii de albine. Fiind o activitate economică desfășurată cu scopul de a obține un anumit profit, inițial sunt utilizate anumite investiții financiare. Începând cu procesul de înființare a stupinei, unde sunt utilizate resurse financiare inițiale și terminând cu ciclul de producție prin extragere se impune aplicarea unui

management financiar relevant, argumentat științific. Acest fapt necesită din partea producătorului de a deține, pe lângă cunoștințele legate de procesul tehnologic, și un anumit nivel de pregătire economico-financiară. Proiectul are ca scop înființarea unei stupine de albi, cu o capacitate de 30 de familii în scopul obținerii mierii și produselor din miere. Investiția constă în achiziționarea materialului biologic și a stupilor, echipamentului necesar pentru procesul de producție. Obiectivul general constă în creșterea competitivității afacerii printr-o utilizare mai bună a materialului genetic și a factorilor de producție. Obiectivele specifice țin de introducerea de procedee noi, diversificarea producției, ajustarea profilului, nivelului și calității producției la cerințele pieței. În urma estimării parametrilor economico-financiarilor s-a dovedit faptul că proiectul investițional "Albiuța" este un model de succes prin care se pot derula activități mici, care să sprijine antreprenorii din mediul rural. Scopul este de a combate mentalitatea familiilor care încă propun să supraviețuiască doar din venitul minim garantat. Proiectul - tip de înființare a stupii pentru cei tineri, ce doresc să-și desfășoare activitatea în apicultură în baza exploatarea a 30 de familii de albine și pot recupera investiția inițială în decursul primului an de activitate și merită să fie realizat. În urma estimărilor efectuate a indicatorilor financiarilor ale proiectului indicele rentabilității în cazul producerii produselor mielifere constituie 1,54 (154%). Efectul financiar este expus pe o perioadă de 3 ani, reieșind din perioada de amortizare a familiilor de albine și a inventarului, care poate fi modernizat în viitor pentru sporirea capacităților de producție și largirea posibilităților de ieșire pe piețele profitabile.

c. *Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producere a afinelor „Afine – Moldagropim” SRL.* Scopul elaborării acestui proiect este de a familiariza și a aduce la cunoștința producătorilor agricoli autohtoni atât perspectivele economice a producerii și realizării pomii oarelor de afine, cât și riscurile cu care se pot confrunta antreprenorii pe tot parcursul exploatarea plantației de cultura dată. Totodată, acest proiect este un reper relevant la elaborarea planului de afacere în domeniul dat. La baza modelului dat se găsește atât partea teoretică, cât și practic, tehnologiile de producere ce urmează să fie implementate, metodologiile de calcul aplicate, fiind definiți indicatorii principali de evaluare a proiectului investițional respectiv, prognozarea riscurilor. Cultivarea afinului în condițiile țării noastre reprezintă o provocare riscantă pentru potențialii producători autohtoni. Însă, la o elaborare minuțioasă a procesului integral de afacere, a procesului investițional, cu efectuarea tuturor calculelor și analiza rezultatelor obținute cultivarea și producerea afinelor în condițiile noastre poate deveni o afacere de succes. Unul din obiectivele de bază a proiectului dat este identificarea costurilor investiționale și prognozarea cheltuielilor de producție. În urma calculelor efectuate s-a determinat că, suma generală a cheltuielilor investiționale pentru primii 6 ani de desfășurare a proiectului investițional constituie 1803760,0 lei, din care costul puieților (partea activă a investiției), constituie 252 3250 lei și costul utilajului agricol (la fel, partea activă) – 690 502 lei, restul fiind cheltuieli operaționale tehnologice, plata muncii lucrătorilor manuali, etc. Totodată, termenul optimal de funcționare a plantației de afine în cadrul proiectului investițional este stabilit la nivelul de 16 ani. Perioada totală de funcționare a proiectului, deci, constituie 22 ani (6+16). Un aspect aparte este reflectat de definitivarea indicatorilor principali de evaluare a proiectului investițional, repere determinate prin: indicatorii de performanță a proiectului investițional în condițiile economiei cu „zero – inflație, perioada de recuperare a investițiilor PRI (în cazul nostru când există „zero inflație” PRI = 5,21 ani),



valoarea prezent a proiectului investițional ( $PV=18\ 832\ 213,6$  lei în cazul proiectului respectiv), indexul rentabilității proiectului investițional (Rentability Index – RI) care pentru proiectul respectiv este de 271,3%. Drept urmare, cultivarea afinului în condițiile țării noastre reprezintă o provocare riscantă pentru potențialii producători autohtoni. Însă, la o elaborare minuțioasă a procesului integral de afacere, a procesului investițional, cu efectuarea tuturor calculelor și analiza rezultatelor obținute cultivarea și producerea afinelor în condițiile noastre poate deveni o afacere de succes.

d. „Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – transformarea exploatației agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor industriale moderne”. Proiectul investițional de tip model pentru sectorul agrar – specializarea exploatațiilor agricole în producerea usturoiului cu aplicarea tehnologiilor moderne - servește ca exemplu de planificare a managementului procesului investițional, destinat gospodăriilor agricole mici de tip țărănesc. Elaborarea unui plan investițional relevant și calitativ necesită deținerea unui anumit nivel de cunoștințe economice, or, aceste calități lipsesc la o parte din producătorii agricoli autohtoni. Îndeosebi, cu problema dată adesea se confruntă gospodăriile agricole țărănești, unde membrii fondatori sunt uniți prin gradul de rudenie și au ca scop prelucrarea în comun a terenurilor agricole individuale. Chiar și în aceste circumstanțe există gospodării țărănești cu aspirații de a practica o agricultură performantă și eficientă, fapt ce necesită atragerea de investiții consistente. În contextul dat, „Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – transformarea exploatației agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor industriale moderne” este prezentat ca un model ce vine să familiarizeze conducătorii gospodăriilor țărănești autohtone cu aspecte generale ce stau la baza elaborării unui proiect investițional relevant. Cu toate că orice exploatație agricolă, independent de formă organizatorico-juridică de organizare, este înființată pentru o durată nelimitată de timp, evaluarea totală atât a costurilor, cât și a încasărilor potențial existente în acest proiect este elaborată pentru o perioadă de producție și de realizare de piață a usturoiului produs, suficientă pentru recuperarea investițiilor efectuate. După cum a fost deja menționat, fiind o cultură agricolă super intensivă din punctul economic de vedere (cheltuieli operaționale de producție pe parcursul a unui ciclu de cultivare constituie 60,48 mii lei în calcul la 1 ha de suprafață cultivată), usturoiul este plantat într-un asolament științific argumentat în care ponderea suprafeței lui de cultivare nu se permite de a fi mai mare decât o treime, ceea ce înseamnă reîntoarcerea culturii usturoiului la unul și același lot peste, cel puțin 4 ani și cu investiții inițiale în valoare de 1,513 mln. lei. Cheltuieli operaționale de producție în toată perioada de cultivare a usturoiului constituie 302403 lei sau 60480,6 lei în calcul la 1 ha de suprafață. În urma determinării principalilor indicatori de evaluare a proiectului dat s-au definitivat următoarele rezultate: Valoarea Prezent a proiectului ( $PV$ ) = 3 910,07 mii lei; Valoarea Prezent Net ( $NPV$ ) = 2 397,36 mii lei; Indexul Rentabilității proiectului ( $IR$ ) = 2,58 (258%); Normativul recuperării interne marginale a proiectului investițional ( $IRR$ )=32,2 %. Datele reflectate menționează faptul că proiectul dat este unul viabil și poate fi aplicat ca model sau reper în elaborarea altor proiecte investiționale din domeniul dat.

e. Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființarea unei livezi super intensive de mere. Plantațiile pomicele de mere reprezintă cultura care de-a lungul anilor și-a demonstrat rezistența în timp și avantajul economic de succes. Progresul tehnologic aplicat în creșterea merelor

nu a r mas în urm , aceasta evoluând între timp ca urmare a apariției unor soiuri noi, practici moderne și eficiente de cultivare, îngrijire și protecție, care au dus la majorarea avantajului economic pentru produc torul agricol implicat în creșterea acestei culturi. Rezultatele obținute în urma unui proiect investițional de tip model pentru o livadă super intensivă de mere ce are o suprafață de 8 hectare demonstrează recuperarea investițiilor și eficiența economică la un coeficient de actualizare ce depășește 16% și care include în sine riscurile sistemice. De asemenea sunt luate în considerație și minimizate și riscurile de altă natură așa cum sunt: minimizarea la maximum a pierderilor în timpul anilor secetoși cu ajutorul sistemelor de aducție și distribuție a apei, care pe lângă destinația de bază de a iriga livada în perioadele secetoase ale anului are o serie de mici avantaje cum sunt distribuția prin sistemă îngrășmintelor lichide, reducerea forței de muncă cu ajutorul comenzilor software prin intermediul tehnologiilor mobile, minimizare riscurilor contra ploilor puternice și ploilor cu grindină care direct afectează estetic mărul prin urmare reducându-i prețul de vânzare. Pentru înființarea unei astfel de livezi de tip model au fost efectuate calculate operaționale care includ în sine costurile necesare pentru implementare (mijloacele fixe, activele biologice immobilizate, activele circulante, costurile operațiilor tehnologice mecanizate, costurile operațiilor tehnologice manuale), astfel pentru primul an de investiții suma necesară este de aproximativ 6,9 mil. MDL. A fost efectuat și divizul de cheltuieli necesar pentru primii patru ani de activitate ce sunt cei mai vulnerabili din punct de vedere al investițiilor în activitatea dată. De asemenea a fost executat și prognoza fluxurilor bănești cât pentru consumuri atât și pentru venituri care demonstrează că având un coeficient de actualizare de 16%, recuperarea investițiilor va fi realizată în anul nou de activitate al agentului economic.

##### **5) Validarea rezultatelor obținute.**

- Ca urmare a activității desfășurate în cadrul proiectului, pe parcursul anului 2021 au fost elaborate 21 publicații științifice, plus 9 publicații de popularizare a științei.
- A fost organizat o masă rotundă on-line cu genericul „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova” la data de 11 noiembrie 2021. La eveniment au fost prezenți circa 52 de participanți atât din țară, cât și de peste hotare, reprezentanți ai Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Universității Agrare de Stat din Moldova, alte instituții de cercetare.

**INCE 75 DE ANI DE PERFORMANȚĂ ȘTIINȚIFICĂ ÎN SERVICIUL SOCIETĂȚII**

**NIER 75 YEARS OF SCIENTIFIC PERFORMANCE IN THE SERVICE OF SOCIETY**

**MASA ROTUNDĂ  
ELABORAREA INSTRUMENTELOR ECONOMICE NOU  
DE EVALUARE ȘI STIMULARE A COMPETITIVITĂȚII  
AGRICULTURII REPUBLICII MOLDOVA**

**11 NOIEMBRIE 2021**

Secția Economie Agroalimentară și Dezvoltare Rurală  
Institutul Național de Cercetări Economice

Eugenia Lucasen...

- A fost organizat secțiunea "Sporirea rezilienței sectorului agrar și economie rurală" în cadrul ediției anuale a Conferinței Internaționale "Creșterea Economică în Condițiile Globalizării", ediția 2021. În cadrul secțiunii au fost incluse 26 rapoarte, inclusiv, rapoarte ale autorilor din Republica Moldova 18 la număr și 8 rapoarte ale autorilor de peste hotare (România, Ucraina, Serbia și Polonia). La lucrările desfășurate au participat 19 de persoane, fiind prezentate 12 rapoarte de către savanți cu renume atât din țară cât și de peste hotare, cât și antreprenori din domeniul agriculturii.



- Informațiile privind tarifele actualizate de costuri și normativele veniturilor nete au fost plasate pe site-ul [www.ince.md](http://www.ince.md), la compartimentul Tarife și normative actualizate pentru sectorul agroalimentar al Republicii Moldova <https://ince.md/ro/noutci-i-evenimente/tarife/>

6. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect în formă de publicații

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice  
publicate în anul de referință în cadrul proiectului din Programul de Stat  
„Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității  
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”**

**(cifrul - 20.80009.0807.16)**

1. **Monografii** (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.2. monografii naționale (**ghiduri**)

- 1) STRATAN, A., BAJURA, T. et al (2021). Ghid practic „Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură” (Culegere de materiale informative), Ch., INCE, 2021, 197 p., (în ediție)
- 2) BAJURA, T., ZUBCO, E., TUREȚCHI, V. (2021). Ghid practic ”Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar - înființarea firmei agricole de producere a afinelor „Afinele - Moldagroprim” SRL”, Ch., INCE, 2021, 45 p., (în ediție)
- 3) BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2021). Ghid practic Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – transformarea exploatației agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor industriale moderne, Ch., INCE, 2021, 61 p., (în ediție)
- 4) IAȚIȘIN, T. (2021). Proiect investițional: Model de afacere privind producerea soia de calitate ca business de familie, Ch., INCE, (în ediție)
- 5) CEBAN, A. (2021). Proiectul investițional de tip model ”Albinuța”, Ch., INCE, (în ediție)
- 6) CEBAN, Al. (2021). Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființare unei livezi super intensive de mere, Ch., INCE, (în ediție)

4. **Articole în reviste științifice**

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

- 7) CEBAN, Al., LUCASENCO, E. (2021). Current trends in the development of apple production in the Republic of Moldova. Scientific Papers. Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development”, Vol. 21 Issue 2, Romania, p. 145 – 150

6. **Articole în materiale ale conferințelor științifice**

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

- 8) STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN, AI. (2021). Tendințe actuale și limite de dezvoltare a competitivității sectorului agricol al Republicii Moldova. Durabilitatea și reziliența sectorului agricol și a spațiului rural în fața actualelor provocări: sesiunea științifică internațională : cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală , a 25 ediție: Editura Academiei Române, București, 2021, pag. 308-322. ISBN 978-973-27-3412-4.
- 9) IAȚIȘIN, T. (2021). Digitalizarea sectorului vitivinicol în Republica Moldova. Durabilitatea și reziliența sectorului agricol și a spațiului rural în fața actualelor provocări: sesiunea științifică internațională : cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală , a 25 ediție: Editura Academiei Române, București, 2021, pag. 211-218. ISBN 978-973-27-3412-4.
- 10) CEBAN, An. (2021). Eficiența unei afaceri ”cu dinți”. Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives”, Bucharest, ARTIFEX, ISBN 978 – 606 – 8716 – 59 – 6, p. 867 - 875
- 11) IAȚIȘIN, T. (2021). Wine tourism and wine tourist routes in Moldova.  
/
- „
- „
- „, 21
2021. „
- „, 2021. ISBN: 978-619-7281-73-6.
- 810
- 12) IAȚIȘIN, T. (2021). Piața UE - principala destinație pentru marfurile moldovenești. În: Revista Română de Statistică supliment. Romanian Statistical Review - Supplement 2021, nr. 6, pag. 168-175. <https://www.revistadestatistica.ro/supliment/2021/06/piata-ue-principala-destinatie-pentru-marfurile-moldovenesti/>
- 13) IAȚIȘIN, T. (2021). Analiza producerii și exportului de prune al Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară , București, România (în ediție)
- 14) LUCA ENCO, E., CEBAN AI. (2021). Evoluții în subvenționarea plantațiilor multianuale în Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară , București, România (în ediție)
- 15) STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN AI. (2021). Analiza actuală și perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale în Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară , București, România (în ediție)

- 16) TUREȚCHI, V., CEBAN, Al. (2021). Evolution, current state and perspective of the development of the Walnut sector of the Republic of Moldova, In: Proceedings of the International scientific conference "Sustainable agriculture and rural development - II", December, 16-17th, 2021, Belgrade, (în ediție)
- 17) TUREȚCHI, V. (2021). Aspecte economice și tehnologice privind producerea usturoiului în condițiile Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, București, România (în ediție)

## 6.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

- 18) BAJURA, T., GANDACOVA, S. (2021). Ierarhizarea responsabilităților privind asigurarea securității alimentare a țării în condițiile impactului sporit al diferitelor fenomene de risc, In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)
- 19) IAȚIȘIN, T., TIMOFTI, E. (2021). Eficiența economică privind producerea strugurilor de masă în Republica Moldova. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)
- 20) TUREȚCHI, V. (2021). Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiență, oportunități, riscuri. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)
- 21) CEBAN, Al. (2021). Analiza comerțului extern cu fructe al Republicii Moldova. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)

## 7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului

Impactul științific, economic și social al rezultatelor științifico – practice obținute se bazează pe următoarele aspecte:

1. ***Normativele veniturilor nete sunt transmise anual*** către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, fiind aprobate prin Ordin al ministerului în scopul executării prevederilor pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 514/ 2007 privind aprobarea unor acte normative (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, art. 553). Reieșind din faptul că aproximativ 10% din producția mică de producție agricolă (gospodăriile rurale de fermieri și gospodăriile casnice auxiliare) practic numai cultivarea plantelor (fitotehnie), calcularea normativelor veniturilor nete este efectuată separat pentru: (i) sectorul fitotehnic; (ii) sectorul zootehnic; (iii) sectorul agricol în ansamblu (**confirmat prin Scrisoarea cu Nr. 01/4-**

**07/3734 din 15.11.2021 din partea Ministerului Agriculturii i Industriei Alimentare a Republicii Moldova, semnata de Secretarul de Stat Vasile arban - ata at).**

**2. Soluționarea problemelor manageriale de caracter:**

- ) actual – asigurarea procesului de producție agricol cu informația actualizat privind identificarea costurilor veridice ale diferitor componente de cheltuieli (**confirmat prin Certificat de implementare semnat de Pre edintele raionului Hânce ti, Iurie Levinschi - ata at**);
- ) de perspectiv – elaborarea proiectelor investiționale de tip model pentru sectorul agrar al Republicii Moldova.

**3. Suport științific pentru produc torii agricoli și asociațiile de produc tori.** Tarifele de costuri i normativele veniturilor nete, fiind plasate pe site-ul [www.ince.md](http://www.ince.md), sunt desc rcate anual de peste 2000 de ori, cumulativ, reprezentând, astfel, un material științific în acces deschis, necesar în activitatea managerilor de exploatații agricole, fermieri mici, etc.

**4. Baz durabil pentru creșterea eficienței activit ții agricole.** În total pe parcursul anului 2021 au fost elaborate 4893 unit ți de tarife de costuri, 18 unit ți de normative ale veniturilor nete i 5 proiecte investiționale, efectul economic de utilizare i/sau implementarea practic a c rora constituie o baz durabil de creștere a eficienței activit ții agricole, de mic orare a cheltuielilor în cadrul acestei activit ții prin luarea deciziilor argumentate privind organizarea procesului de producție (**confirmat prin Certificat de Implementare din partea Federației Agricultorilor din Moldova (FARM) – ata at**).

**5. Integrarea în spațiul internațional de cercetare.** Rezultatele obținute de echipa proiectului pot fi aplicate drept baz de calcul inclusiv pentru alte domenii i în cadrul a altor proiecte de cercetare. Drept urmare, pe parcursul anului 2021, membrii echipei de proiect Stratan A., Bajura T. i Lucasenco E. au fost implicați în elaborarea a 2 propuneri de proiecte:

- ) Propunere de proiect înaintat la Programul Orizont HORIZON-CL-6-2021-FARM2FORK-01-08 (în proces de evaluare)
- ) Propunere de proiect "Abord ri sistemice i date deschise centrate pe dezvoltarea exploatațiilor mici și gospod riilor casnice auxiliare din Republica Moldova" în cadrul „Ofertei de soluții privind promovarea conceptului de Științ deschis i dezvoltarea tehnologiilor digitale în domeniile cercet rii i inov rii” (proiect respins pentru finanțare)

**8. Infrastructura de cercetare utilizat în cadrul proiectului**

Infrastructura de cercetare utilizat în cadrul proiectului este reprezentat de infrastructura instituțional . Reie ind din specificul cercet rilor din domeniu, cercet torii implicați în implementarea proiectului sunt plasați în 5 birouri, num rul total de calculatoare utilizate – 8. Toate calculatoarele sunt conectate la rețeaua de Internet.

În scopul desf ur rii evenimentelor științifice, întrunirilor membrilor echipei de proiect, este utilizat sala de edințe a Institutului Național de Cercet ri Economice.

9. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului

- 1) **Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.** Membrii echipei de proiect, prezintă la solicitarea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare normativele veniturilor nete ale gospodăriilor rurale (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic. Necesitatea elaborării Normativelor veniturilor nete din activitatea agricolă a fost stipulată în art. 5 al Legii asistenței sociale, precum și în Planul de acțiuni privind eficientizarea modului de acordare a asistenței sociale.
- 2) **Rețeaua pentru Dezvoltarea Comunităților Rurale (RDCR).** Membru al Consiliului de Administrare. Implicare activă a membrilor proiectului Stratan A., Lucasenco E., Bajura T. în cadrul lucrărilor Grupului Tematic de Lucru 1 „Criterii de apreciere a categoriilor de producători agricoli mici, medii și mari”. Elaborarea propunerilor și recomandărilor.
- 3) **Federația Agricultorilor din Republica Moldova (FARM).** Colaborare în identificarea a o serie de producători agricoli în scopul de a fi supuși interviurilor aprofundate, necesare pentru elaborarea proiectelor investiționale, tarifelor actualizate de costuri.
- 4) **Universitatea Cooperatist-Comercial din Moldova.** Contribuția membrilor echipei proiectului la formarea continuă a managerilor entităților economice ale cooperăției de consum, organizate în perioada 5 – 8 aprilie 2021.
- 5) **Universitatea Agrară de Stat din Moldova.** Participarea membrilor echipei proiectului în procesul didactic în cadrul UA M, precum și participarea cadrelor didactice de la UA M în calitate de coautori ai publicațiilor pe proiect.



## 10. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului

- 1) **Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)**. Stratan A. – expert național în domeniul comerțului cu produse agroalimentare; Lucașenco E. – expert național în analiza politicilor publice. Realizarea proiectului internațional ”Calculation of SO coefficients in Moldova and developing of farm typology in line with EU standards”. Participarea membrilor echipei de proiect la trainingul regional organizat de FAO cu tematica „Măsurarea, raportarea și analiza risicelor de surse alimentare”, 16.11.2021
- 2) **IFCN Dairy Research Network**. Lucasenco E. – responsabil de elaborarea bazei de date pe sectorul produselor lactate, informație transmisă anual către IFCN. Datele la nivel de țară (Republica Moldova) sunt prezentate în cadrul publicației IFCN Dairy Report 2021.
- 3) **European Rural Development Network (ERDN)**. Colaborare în domeniul schimbului de informații privind dezvoltarea rurală, politicile de sprijin a dezvoltării rurale. Membrii echipei de proiect sunt participanți activi în cadrul manifestațiilor științifice organizate de către ERDN.
- 4) **Institutul de Economie Agrară, Academia Română**. Co-organizatori ai Sesiunii științifice internaționale "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", 8 decembrie 2021
- 5) **Institutului de Cercetare pentru Economia Agriculturii și Dezvoltare Rurală, România**. Co-organizatori ai Simpozionului Internațional "Economie Agrară și Dezvoltare Rurală – Realități și Perspective pentru România", ediția a XII-a, 18 noiembrie 2021
- 6) **Institute of Agricultural Economics Belgrade, Serbia**. Co-organizatori International Scientific Meeting "Sustainable agriculture and rural development – II", 16 – 17 decembrie 2021

## 11. Dificultățile în realizarea proiectului

**Informaționale.** Având în vedere faptul că la etapele precedente (etapele înainte de privatizare) sectorul agricol autohton a fost excesiv simplificat (7-8 culturi de regulă ocupau 80% din suprafața agricolă cultivată), la etapa actuală de dezvoltare este absolut necesară diversificarea procesului de producție și intensificarea sectorului agrar ca unul integrat. În acest context, o problemă majoră devine accesul la informațiile actualizate și veridice privind fiiele tehnologice de producție a culturilor intensive, cu produsul agricol brut la nivel de 100,0 mii de lei (MDL) și mai mult în calcul la un hectar de suprafață. O altă problemă constituie transparența și veridicitatea datelor, de exemplu, a plăților de arendă a terenurilor agricole. Cu toate că în prezent mai mult de 50% din terenurile agricole utilizate sunt exploatate în regim de arendă, statistica oficială nu reflectă aceste forme de cheltuieli de producție în mod oficial.

**De personal.** În anul 2021, toți membrii echipei de proiect au depășit vârsta de 35 de ani, ceea ce semnificativ nu mai sunt cercetători științifici tineri antrenați în cadrul proiectului. Normele de reglementare existente la moment, nu permit antrenarea unui număr suplimentar de persoane tinere

în cadrul activității proiectului. Impedimentul respectiv va fi soluționat prin antrenarea tinerilor cercetători în baza de voluntariat în cadrul programului de stat.

***În pofida dificultăților menționate, toate sarcinile și obiectivele stabilite pentru a doua etapă de realizare a Programului de Stat au fost realizate în conformitate cu planul de activitate stabilit.***

- 12.** Diseminarea rezultatelor obținute **în proiect** în formă de prezentări la foruri științifice (comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor, reflectate în p. 6)

*Lista forurilor la care au fost prezentate rezultatele obținute în cadrul proiectului de stat (Opțional) se va prezenta separat (conform modelului) pentru:*

➤ Manifestări științifice internaționale (în străinătate)

- 1) CEBAN, Al. Cercetător științific. International Symposium Agriculture for Life, Life for Agriculture, USAMV, Bucharest, Romania, 3 - 4 iunie 2021. *Current trends in the development of apple production in the Republic of Moldova*. Raport susținut oral.
- 2) LUCA ENCO, E. Cercetător științific. International Conference Inclusive rural development: empirical evidence from Central and Eastern Europe. Institute of Rural and Agricultural Development, Warsaw, Poland. November 8, 2021. *Recent trends in the development of rural areas of the Republic of Moldova*. Raport susținut oral.
- 3) CEBAN, An. Dr., cercetător științific coordonator. International Symposium EXPERIENCE. KNOWLEDGE. CONTEMPORARY CHALLENGES 8th Edition „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives”, Bucharest, Romania. May 27th-28th, 2021. *Eficacitatea unei afaceri “cu dinți”*. Raport susținut oral.
- 4) IAȚIȘIN, T. Cercetător științific., International scientific conference "Tourism and the global crises". University of Veliko Tarnovo, Bulgaria. 21 April 2021. *Wine tourism opportunity for the development of the wine sector in the Republic of Moldova*. Raport susținut oral.
- 5) IAȚIȘIN, T. Cercetător științific. Sesiunea științifică internațională : cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26-a ediție. Institutul de Economie Agrară, București/România, 8 decembrie 2021. *Analiza producerii și exportului de prune al Republicii Moldova*. Raport susținut oral.
- 6) TUREȚCHI, V. Cercetător științific. Sesiunea științifică internațională : cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26-a ediție. Institutul de Economie Agrară, București/România, 8 decembrie 2021. *Aspecte economice și tehnologice generale privind cultivarea usturoiului în condițiile Republicii Moldova*. Raport susținut oral.
- 7) LUCA ENCO, E. Cercetător științific. Sesiunea științifică internațională : cercetări de

economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, București/România, 8 decembrie 2021. *Evoluții în subvenționarea plantațiilor multianuale în Republica Moldova*. Raport susținut oral.

- 8) STRATAN, A. dr. hab., prof. consultant științific. Sesiunea științifică internațională: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, București/România, 8 decembrie 2021. *Analiza actuală și perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale în Republica Moldova*. Raport susținut oral.
- 9) TUREȚCHI, V. Cercetător științific. International scientific conference "Sustainable agriculture and rural development - II", December, 16-17th, 2021, Belgrade, Serbia. *Evolution, current state and perspective of the development of the Walnut sector of the Republic of Moldova*. Raport susținut oral.

➤ Manifestări științifice internaționale (în Republica Moldova)

- 10) IAȚIȘIN, T. Cercetător științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 15-16 octombrie 2021. *Eficiența economică privind producerea strugurilor de masă în Republica Moldova*. Raport susținut oral.
- 11) BAJURA, T., dr. hab., prof. consultant științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 15-16 octombrie 2021. *Ierarhizarea responsabilităților privind asigurarea securității alimentare a țării în condițiile impactului sporit al diferitelor fenomene de risc*. Raport susținut oral.
- 12) TUREȚCHI, V. Cercetător științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 15-16 octombrie 2021. *Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiență, oportunități, riscuri*. Raport susținut oral.
- 13) CEBAN, Al. Cercetător științific. Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, 15-16 octombrie 2021. *Analiza comerțului extern cu fructe al Republicii Moldova*. Raport susținut oral.

➤ Manifestări științifice naționale

- 14) LUCA ENCO, E. Cercetător științific. Masa rotundă „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova”. Institutul

Național de Cercetări Economice, 11 noiembrie 2021. *Prezentarea tarifelor actualizate de costuri*. Raport susținut oral.

- 15) BAJURA, T., dr. hab., prof. consultant științific. Masa rotundă ”Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimularea competitivității agriculturii Republicii Moldova”. Institutul Național de Cercetări Economice, 11 noiembrie 2021. *Prezentarea normativelor veniturilor nete pentru zonele Nord, Centru și Sud, obținute în cadrul gospodăriilor țărănești și gospodăriilor casnice auxiliare*. Raport susținut oral.
- 16) TUREȚCHI, V. Cercetător științific. Masa rotundă ”Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimularea competitivității agriculturii Republicii Moldova”. Institutul Național de Cercetări Economice, 11 noiembrie 2021. *Proiect investițional de tip model: Transformarea exploatației agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor moderne*. Raport susținut oral.
- 17) IAȚIȘIN, T. Cercetător științific. Masa rotundă ”Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimularea competitivității agriculturii Republicii Moldova”. Institutul Național de Cercetări Economice, 11 noiembrie 2021. *Eficiența economică privind producerea strugurilor de masă în Republica Moldova*. Raport susținut oral.
- 18) TUREȚCHI, V. Cercetător științific. Masa rotundă ”Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimularea competitivității agriculturii Republicii Moldova”. Institutul Național de Cercetări Economice, 11 noiembrie 2021. *Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producere a afinelor „Afine – Moldagroprim” SRL*. Raport susținut oral.

➤ Manifestări științifice cu participare internațională

**13.** Aprecierile și recunoașterea rezultatelor obținute **în proiect** (premiu, medalii, titluri, alte aprecieri).

- 1) BAJURA Tudor, Titlul de ”PROFESOR ONORIFIC”. Ședința Senatului Universității Agrare de Stat din Moldova din 29 septembrie 2021. Pentru merite deosebite în dezvoltarea învățământului agricol și implementarea valorilor general-umane.
- 2) CEBAN Alexandru, Diploma Academiei de Științe a Moldovei, Hotărârea Prezidiului A M nr. 351 din 5 octombrie 2021
- 3) TUREȚCHI Viorel, Diplomă de Onoare decernată de către Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova în cadrul manifestării plenare a Conferinței Științifice Internaționale ECONOMIC GROWTH IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION”, 15TH EDITION, 15 octombrie 2021.
- 4) LUCA ENCO Eugenia, beneficiar al Programului Național de Burse, Federația Mondială a Savanților

#### 14. Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în proiect în mass-media

##### ➤ Emisiuni radio/TV de popularizare a științei

- 1) STRATAN Alexandru, "Spațiu Public", Radio Moldova, Efectele pandemiei Covid-19 asupra dezvoltării social-economice a Republicii Moldova și soluții de redresare post-criză
- 2) STRATAN Alexandru, privesc.eu, Lansarea publicației „Tendințe în Economia Moldovei”, 22.04.2021
- 3) STRATAN Alexandru, privesc.eu, Lansarea publicației „Tendințe în Economia Moldovei”, 19.10.2021
- 4) STRATAN Alexandru, "Spațiu Public", Radio Moldova, Situația socio-economică, proiectele de cercetare și elaborarea politicilor economice în contextul provocărilor actuale, 26.10.2021

##### ➤ Articole de popularizare a științei

- 1) IAȚIȘIN, T. Evoluția și subvenționarea sectorului vitivinicol din Republica Moldova. [https://ince.md/uploads/files/1612340069\\_sectorul-vitivinicol.pdf](https://ince.md/uploads/files/1612340069_sectorul-vitivinicol.pdf)
- 2) BAJURA, T. Centrul comercial de prestarea serviciilor de producție în spațiul rural, [https://ince.md/uploads/files/1610955810\\_centrul-comercial-de-prestare-a-serviciilor.pdf](https://ince.md/uploads/files/1610955810_centrul-comercial-de-prestare-a-serviciilor.pdf), 18.01.2021
- 3) STRATAN, A., BAJURA, T. și al. Costul normat al operațiunilor tehnologice mecanizate (2021), [https://ince.md/uploads/files/1618994541\\_operatiuni-mecanizate-2021.pdf](https://ince.md/uploads/files/1618994541_operatiuni-mecanizate-2021.pdf), 21.04.2021
- 4) STRATAN, A., BAJURA, T. și al. Costuri normate ale produselor agricole pentru anul 2021 (culturi cerealiere, tehnice, furajere, legume și cartofi, fructe și pomacee, struguri), [https://ince.md/uploads/files/1623337387\\_culturi-cerealiere-tehnice-furajere.-legume.-fructe.pdf](https://ince.md/uploads/files/1623337387_culturi-cerealiere-tehnice-furajere.-legume.-fructe.pdf), 10.06.2021
- 5) TUREȚCHI, V. „Importanța procesului investițional la demararea și dezvoltarea unei afaceri de succes în sectorul agricol al Republicii Moldova”, INCE, Chișinău, 2021, [https://ince.md/uploads/files/1614843127\\_importanta-proiectului-investitional-la-demararea-i-dezvoltarea-unei-afaceri-de-succes-n-sectorul-agricol-al-republicii-moldova.pdf](https://ince.md/uploads/files/1614843127_importanta-proiectului-investitional-la-demararea-i-dezvoltarea-unei-afaceri-de-succes-n-sectorul-agricol-al-republicii-moldova.pdf).
- 6) STRATAN, A., CEBAN, Al., IAȚIȘIN, T. (2021). Tendințe în Economia Moldovei, nr. 39. [https://ince.md/uploads/files/1611730544\\_met\\_39\\_tr-3\\_2020\\_site.pdf](https://ince.md/uploads/files/1611730544_met_39_tr-3_2020_site.pdf), 27.01.2021
- 7) STRATAN, A., CEBAN, Al., IAȚIȘIN, T. (2021). Tendințe în Economia Moldovei, nr. 40. [https://ince.md/uploads/files/1625643958\\_met\\_40\\_site-1.pdf](https://ince.md/uploads/files/1625643958_met_40_site-1.pdf), 21.04.2021

- 8) STRATAN, A., CEBAN, Al., IAȚIȘIN, T. (2021). Tendințe în Economia Moldovei, nr. 41. [https://ince.md/uploads/files/1626868054\\_met-nr.41trim.i2021-1.pdf](https://ince.md/uploads/files/1626868054_met-nr.41trim.i2021-1.pdf), 21.07.2021
- 9) STRATAN, A., CEBAN, Al., IAȚIȘIN, T. (2021). Tendințe în Economia Moldovei, nr. 42. [https://ince.md/uploads/files/1634642922\\_met\\_42-site.pdf](https://ince.md/uploads/files/1634642922_met_42-site.pdf), 19.10.2021

**15. Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2021 de membrii echipei proiectului**

În anul 2021, în cadrul echipei de proiect nu au fost susținute teze de doctorat / postdoctorat. În același timp, în cadrul membrilor echipei de proiect, 4 persoane sunt antrenate în procesul de elaborare a tezelor de doctor (doctoranzi).

**16. Materializarea rezultatelor obținute în proiect**

La solicitarea Ministerului Agriculturii și Industrii Alimentare, anual sunt prezentate normativele veniturilor nete ale gospodăriilor rurale (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic. **Acestea sunt aprobate prin ordinul Ministerului.** Necesitatea elaborării Normativelor veniturilor nete din activitatea agricolă a fost stipulată în art. 5 al Legii asistenței sociale, precum și în Planul de acțiuni privind eficientizarea modului de acordare a asistenței sociale (**confirmat prin certificate de implementare și scrisori oficiale: Scrisoarea cu Nr. 01/4-07/3734 din 15.11.2021 din partea Ministerului Agriculturii și Industrii Alimentare a Republicii Moldova, semnată de Secretarul de Stat Vasile Arban; Certificat de implementare semnat de Președintele raionului Hâncești, Iurie Levinschi; Certificat de Implementare din partea Federației Agricultorilor din Moldova (FARM).**)

Alte forme de materializare – 6 ghiduri elaborate, în curs de editare.

**17. Informație suplimentară referitor la activitățile membrilor echipei în anul 2021**

- Membru/președinte al comitetului organizatoric/științific, al comisiilor, consiliilor științifice de susținere a tezelor
- 1) STRATAN, A. Președinte al Consiliului științific, Ciomârtan Vasilica-Lucrămioara, Abordări comparative privind dezvoltarea statisticii regionale (în baza datelor județului Bacău, România și regiunii Centru, Republica Moldova), 16 iulie 2021
  - 2) STRATAN, A. Președinte al Consiliului științific, Cujba Rodica, Organizarea și autoorganizarea sistemului de cercetare, dezvoltare și inovare în Republica Moldova. Aspecte sinergice, 30 septembrie 2021
  - 3) STRATAN, A. Membru al Consiliului științific, Gutium Tatiana, Managementul evaluării competitivității bunurilor autohtone în contextul politicii comerciale a Republicii Moldova, 14 mai 2021
  - 4) STRATAN, A. Președinte al Consiliului științific, Oleiniuc Maria, Managementul asigurării

securității alimentare a Republicii Moldova în contextul dezvoltării durabile, 22 iunie 2021

- 5) BAJURA T. Membru al Consiliului științific, Oleiniuc Maria, Managementul asigurării securității alimentare a Republicii Moldova în contextul dezvoltării durabile, 22 iunie 2021
- 6) STRATAN, A. Membru al Consiliului științific, Goremâchina Olga, Sistemul de management al relațiilor cu clienții ca factor al creșterii competitivității companiilor, 19 martie 2021
- 7) STRATAN, A. Membru al Consiliului științific, Cova Lilia, Managementul dezvoltării durabile a întreprinderilor din Republica Moldova prin prisma culturii organizaționale, 26 februarie 2021
- 8) BAJURA, T. Sedința SȘP cu privire la susținerea tezei "Evaluarea managementului riscurilor proiectelor de infrastructură în cadrul parteneriatului public-privat din Republica Moldova", elaborat de dna Clugreanu Irina, doctor în economie, conferențiar universitar, 06.05.2021, membru
- 9) STRATAN, A. Președintele comitetului științific, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău.
- 10) STRATAN, A. Președinte al comitetului organizatoric, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău.
- 11) BAJURA T., Membru al comitetului organizatoric, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău.
- 12) IAȚIȘIN, T. Membru al comitetului organizatoric, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău.
- 13) LUCA ENCO, E. Membru al comitetului organizatoric, Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău.
- 14) STRATAN, A. Membru al Comitetului științific al Sesiunii Științifice Internaționale Cercetări de Economie Agrară și Dezvoltare Rurală, ediția 26, cu tema "Farm viability and sustainable rural development in the context of the current EU priorities for agriculture and the environment", București, România, 8 decembrie 2021
- 15) STRATAN, A. Membru al Comitetului științific al Simpozionului Internațional "Agricultural Economics and Rural Development - Realities and perspectives for Romania", 18 noiembrie 2021, București, România
- 16) STRATAN, A. Membru al Comitetului onorific al Conferinței științifice internaționale "Sustainable agriculture and rural development - II", 16 – 17 decembrie 2021, Belgrad, Serbia
- 17) STRATAN, A. Membru al Comitetului științific, International Doctoral Scientific

Symposium "MODERN TENDENCIES OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT: VISIONS OF YOUNG SCIENTISTS", MTSD 2021, Chisinau, 25 iunie 2021

- 18) BAJURA T. Membru al Comitetului științific, International Doctoral Scientific Symposium "MODERN TENDENCIES OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT: VISIONS OF YOUNG SCIENTISTS", MTSD 2021, Chisinau, 25 iunie 2021
- 19) STRATAN, A. Membru al Comitetului organizatoric, International Doctoral Scientific Symposium "MODERN TENDENCIES OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT: VISIONS OF YOUNG SCIENTISTS", MTSD 2021, Chisinau, 25 iunie 2021
- 20) LUCASENCO E. Membru al Comitetului organizatoric, International Doctoral Scientific Symposium "MODERN TENDENCIES OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT: VISIONS OF YOUNG SCIENTISTS", MTSD 2021, Chisinau, 25 iunie 2021
- 21) CEBAN Al. Membru al Comitetului organizatoric, International Doctoral Scientific Symposium "MODERN TENDENCIES OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT: VISIONS OF YOUNG SCIENTISTS", MTSD 2021, Chisinau, 25 iunie 2021
- 22) BAJURA, T. Grupul de lucru privind elaborarea Metodologiei evaluării animalelor în creșterea cu scopul asigurării lor subvenționate, (Ordin nr.264 din 14.12.2020 (Cu privire la elaborarea Metodologiilor de evaluare a animalelor în creșterea pe teritoriul în creșterea), martie a.2021, membru
- 23) BAJURA, T. Grupul de lucru responsabil de elaborarea CBTM 2022-24 în sectorul agricultura (19.03.2021), Nr.02-05/951 din 12.03.2021 la nr.06/4-9/4 din 05.03.2021, membru
- 24) LUCASENCO, E. Grupul de lucru responsabil de elaborarea CBTM 2022-24 în sectorul agricultura (19.03.2021), Nr.02-05/951 din 12.03.2021 la nr.06/4-9/4 din 05.03.2021, membru

➤ Redactor / membru al colegiilor de redacție al revistelor naționale / internaționale

- 1) STRATAN Alexandru, Revista științifico-didactică "Economică", Academia de Studii Economice din Moldova. Membru al colegiului de redacție
- 2) STRATAN Alexandru, Annals of Petrosani University, Economics, România. Membru al colegiului de redacție
- 3) STRATAN Alexandru, Agricultural Economics and Rural Development Journal, România, Membru al colegiului de redacție
- 4) STRATAN Alexandru, International Journal of Business Research and Management, CSC Journals, Kuala Lumpur Malaysia, Redactor asociat
- 5) STRATAN Alexandru, Economics of Agriculture, Serbia, Membru al colegiului de redacție
- 6) STRATAN Alexandru, Studia Mundi Economica, Ungaria, Membru al colegiului de redacție
- 7) STRATAN Alexandru, Management Theory and Studies, Lituania, Membru al colegiului de redacție
- 8) STRATAN Alexandru, Economy and Sociology, Republica Moldova, Redactor-ef



## 18. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect

### RO

Obiectivul general al etapei anului 2021 și anume analiza indicatorilor de sprijin pentru sectorul agrar, actualizarea tarifelor de costuri și a normativelor veniturilor nete pentru impulsivarea procesului investițional a fost realizat pe deplin prin elaborarea analizei indicatorilor de sprijin aferenți sectorului agricol al Republicii Moldova, elaborarea tarifelor actualizate de costuri ale serviciilor și produselor agricole (4893 unități), a normativelor veniturilor nete pentru gospodăriile rurale și gospodăriile casnice auxiliare (18 normative) și 5 proiecte investiționale de tip model (model de afacere privind producerea soia de calitate ca business de familie, proiect investițional de tip model "Albinuța" în apicultură, proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – înființarea fermei de producere a afinelor „Afine – Moldagroprim” SRL, proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – transformarea exploatații agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor industriale moderne și proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființare unei livezi super intensive de mere). Organizarea a 2 manifestări științifice, publicarea a 21 de articole științifice și 9 publicații electronice ce contribuie la popularizarea științei și a rezultatelor obținute nemijlocit în cadrul Programului de Stat, elaborarea a două propuneri noi de proiecte reprezintă rezultatele cuantificabile ale implementării proiectului respectiv.

Impactul științific, social și economic al rezultatelor științifice ține de soluționarea problemelor manageriale de caracter actual – asigurarea procesului de producție agricolă cu informația actualizată privind identificarea costurilor veridice ale diferitelor componente de cheltuieli, precum și de perspectivă – elaborarea proiectelor investiționale de tip model pentru sectorul agrar al Republicii Moldova. Rezultatele obținute reprezintă un suport științific pentru producătorii agricoli și asociațiile de producători. Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete, fiind plasate pe site-ul [www.ince.md](http://www.ince.md), sunt descărcate anual de peste 2000 de ori, cumulativ, reprezentând, astfel, un material științific în acces deschis, necesar în activitatea managerilor de exploatații agricole, fermieri mici, etc. datele calculate și prezentate fiind o bază durabilă pentru creșterea eficienței activității agricole, micșorarea cheltuielilor în cadrul acestei activități prin luarea deciziilor argumentate privind organizarea procesului de producție, etc..

Proiectele investiționale de tip model reprezintă un suport științific semnificativ, care poate sta la baza demarării business-urilor agricole private profitabile și înalt competitive nu doar în aspect local, dar și pe plan european și internațional. Rezultatele menționate confirmă viabilitatea și necesitatea de a continua în perspectivă cercetările științifice în cadrul Programului de Stat (2020-2023).

### ENG

The general objective of the 2021 stage, namely the analysis of support indicators for the

agricultural sector, updating cost tariffs and net income regulations to boost the investment process was fully achieved by developing the analysis of support indicators for the agricultural sector of the Republic of Moldova, developing updated tariffs of costs of agricultural services and products (4893 units), of the net income regulations for the peasant households and the auxiliary households (18 norms) and 5 investment projects (business model regarding the production of quality soybean as family business, investment project “Albinuța” in beekeeping, investment project for the agricultural sector - establishment of blueberry production farm „Afine - Moldagroprim” SRL, investment project for the agricultural sector - transformation of the traditional agricultural holding into a specialized company of garlic production based on modern industrial technologies and the investment project in the agricultural field - establishment of a super intensive apple orchard). Organizing 2 scientific events, publishing 21 scientific articles and 9 electronic publications that contribute to popularizing science and the results obtained directly within the State Program, developing two new project proposals represent quantitative and qualitative results related to the implementation of the project.

The scientific, social and economic impact of scientific results is related to solving current managerial problems - ensuring the agricultural production process with up-to-date information on identifying the true costs of different components of expenditure and perspective - developing investment projects for the agricultural sector of the Republic of Moldova. The results obtained represent a scientific support for agricultural producers and producer associations. The cost tariffs and the norms of the net incomes, being placed on the site [www.ince.md](http://www.ince.md) in an open access, are downloaded annually over 2000 times, cumulatively, thus representing a scientific material necessary in the activity of the managers of agricultural exploitations, small farmers, etc.

The model investment projects provide significant scientific support, which can be the basis for starting profitable and highly competitive private agricultural businesses not only locally, but also at European and international level. The mentioned results confirm the viability and the need for a continuous scientific research in perspective within the State Program (2020-2023).

#### 19. Recomandări, propuneri

- ) Reie îndin faptul că activitățile proiectului științific sunt distribuite uniform, pe durata unui an (ianuarie - decembrie), finalizarea raportului științific la mijlocul lunii noiembrie, conform cerințelor, implică o accelerare a activităților de cercetare pe final de an. În acest sens, se recomandă să se prezinte raportul științific cel devreme la sfârșitul lunii decembrie, pentru o mai bună reușită în timp cu activitățile științifice, tehnice și manageriale.
- ) Formulările de evaluare a proiectelor (modelul formularului) de către trei experți recenzanți ar trebui să fie plasate în acces deschis pe site-ul ANCD, pentru o mai bună sinergie între cerințele raportului științific și criteriile de evaluare din formular.

J) Excluderea obligativității de a păstra procentul de tineri în cadrul Programului de Stat pe parcursul implementării proiectului, ca urmare a trecerii vârstei din categoria până la 35 în categoria peste 35 ani și imposibilității angajării suplimentare a noi cercetători.

Conducătorul de proiect \_\_\_\_\_ / Alexandru Stratan

Data: \_\_\_\_\_

L

- 
- Excluderea obligativității de a păstra procentul de tineri în cadrul Programului de Stat pe parcursul implementării proiectului, ca urmare a trecerii vârstei din categoria până la 35 în categoria peste 35 ani și imposibilității angajării suplimentare a noi cercetători.

Conducătorul de proiect  / Alexandru Stratan

Data: 13.11.2021



**Lista lucrurilor științifice, științifico-metodice și didactice  
publicate în anul de referință în cadrul proiectului din Programul de Stat  
„Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității  
agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”**

**(cifrul - 20.80009.0807.16)**

1. **Monografii** (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.2. monografii naționale (**ghiduri**)

- 1) STRATAN, A., BAJURA, T. et al (2021). Ghid practic „Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură” (Culegere de materiale informative), Ch., INCE, 2021, 197 p., (în ediție)
- 2) BAJURA, T., ZUBCO, E., TUREȚCHI, V. (2021). Ghid practic ”Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar - înființarea firmei agricole de producere a afinelor „Afinele - Moldagroprim” SRL”, Ch., INCE, 2021, 45 p., (în ediție)
- 3) BAJURA, T., TUREȚCHI, V. (2021). Ghid practic Proiect investițional de tip model pentru sectorul agrar – transformarea exploatației agricole tradiționale într-o firmă specializată de producere a usturoiului în baza tehnologiilor industriale moderne, Ch., INCE, 2021, 61 p., (în ediție)
- 4) IAȚIȘIN, T. (2021). Proiect investițional: Model de afacere privind producerea soia de calitate ca business de familie, Ch., INCE, (în ediție)
- 5) CEBAN, A. (2021). Proiectul investițional de tip model ”Albinuța”, Ch., INCE, (în ediție)
- 6) CEBAN, Al. (2021). Proiectul investițional de tip model în domeniul agrar – înființare unei livezi super intensive de mere, Ch., INCE, (în ediție)

**4. Articole în reviste științifice**

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

- 7) CEBAN, Al., LUCASENCO, E. (2021). Current trends in the development of apple production in the Republic of Moldova. Scientific Papers. Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development”, Vol. 21 Issue 2, Romania, p. 145 – 150

**6. Articole în materiale ale conferințelor științifice**

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

- 8) STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN, Al. (2021). Tendințe actuale și limite de dezvoltare a competitivității sectorului agricol al Republicii Moldova. Durabilitatea și reziliența sectorului agricol și a spațiului rural în fața actualelor provocări: sesiunea

tiințific internațional : cercet ri de economie agrar i dezvoltare rural , a 25 ediție:  
Editura Academiei Române, Bucure ti, 2021, pag. 308-322. ISBN 978-973-27-3412-4.

- 9) IAȚIȘIN, T. (2021). Digitalizarea sectorului vitivinicol în Republica Moldova. Durabilitatea i reziliența sectorului agricol și a spațiului rural în fața actualelor provoc ri: sesiunea tiințific internațional : cercet ri de economie agrar i dezvoltare rural , a 25 ediție: Editura Academiei Române, Bucure ti, 2021, pag. 211-218. ISBN 978-973-27-3412-4.
- 10) CEBAN, An. (2021). Eficiența unei afaceri ”cu dinți”. Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives”, Bucharest, ARTIFEX, ISBN 978 – 606 – 8716 – 59 – 6, p. 867 - 875
- 11) IAȚIȘIN, T. (2021). Wine tourism and wine tourist routes in Moldova.  
/ ” “ „, 21  
2021. „ „ , 2021. ISBN: 978-619-7281-73-6.  
810
- 12) IAȚIȘIN, T. (2021). Piața UE - principala destinație pentru m rfurile moldovene ti. În: Revista Român de Statistic supliment. Romanian Statistical Review - Supplement 2021, nr. 6, pag. 168-175. <https://www.revistadestatistica.ro/supliment/2021/06/piata-ue-principala-destinatie-pentru-marfurile-moldovenesti/>
- 13) IAȚIȘIN, T. (2021). Analiza producerii i exportului de prune al Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercet ri de economie agrar i dezvoltare rural cu tema "Viabilitatea fermelor i dezvoltarea rural durabil în contextul actualelor priorit ți ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrar , Bucure ti, România (în ediție)
- 14) LUCA ENCO, E., CEBAN AI. (2021). Evoluții în subvenționarea plantațiilor multianuale în Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercet ri de economie agrar i dezvoltare rural cu tema "Viabilitatea fermelor i dezvoltarea rural durabil în contextul actualelor priorit ți ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrar , Bucure ti, România (în ediție)
- 15) STRATAN, A., LUCASENCO, E., CEBAN AI. (2021). Analiza actual i perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale în Republica Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercet ri de economie agrar i dezvoltare rural cu tema "Viabilitatea fermelor i dezvoltarea rural durabil în contextul actualelor priorit ți ale UE privind agricultura i mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrar , Bucure ti, România (în ediție)
- 16) TUREȚCHI, V., CEBAN, AI. (2021). Evolution, current state and perspective of the development of the Walnut sector of the Republic of Moldova, In: Proceedings of the International scientific conference "Sustainable agriculture and rural development -

II", December, 16-17th, 2021, Belgrade, (în ediție)

17) TUREȚCHI, V. (2021). Aspecte economice și tehnologice privind producerea usturoiului în condițiile Republicii Moldova. Culegerea sesiunii științifice internaționale: cercetări de economie agrară și dezvoltare rurală cu tema "Viabilitatea fermelor și dezvoltarea rurală durabilă în contextul actualelor priorități ale UE privind agricultura și mediul", a 26 ediție. Institutul de Economie Agrară, București, România (în ediție)

6.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

18) BAJURA, T., GANDACOVA, S. (2021). Ierarhizarea responsabilităților privind asigurarea securității alimentare a țării în condițiile impactului sporit al diferitelor fenomene de risc, In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)

19) IAȚIȘIN, T., TIMOFTI, E. (2021). Eficiența economică privind producerea strugurilor de masă în Republica Moldova. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)

20) TUREȚCHI, V. (2021). Sectorul agricol al culturilor multianuale bacifere în Republica Moldova – evoluție, eficiență, oportunități, riscuri. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)

21) CEBAN, Al. (2021). Analiza comerțului extern cu fructe al Republicii Moldova. In: Culegerea de materiale în cadrul Conferinței Internaționale Științifico-Practice „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Ch., INCE, 2021, (în ediție)

Execuțarea devizului de cheltuieli, conform anexei nr. 2.3 parte integrată contractului de finanțare nr. 103/PS din data de 24.01.2021

Cifrul proiectului: 20.80009.0807.16

Denumirea conturilor	Anul de gestiune 2021			
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Remunerarea muncii angaj. conf. statelor	211180	803,4		803,4
Contribuții de asigurări sociale de stat oblig.	212100	233,0		233,0
Deplasari de serviciu peste hotare	222720	28,0		28,0
Servicii neatribuite altor aliniate	222990	5,8		5,8
Indemn. pentru incapacitatea temporară de munca achitate din mijl. financiare ale angaj.	273500	5,4		5,4
Procurarea materialelor de uz gospodaresc si rechizitelor de birou	336110	10,5		10,5
<b>Total</b>		1086,1		1086,1

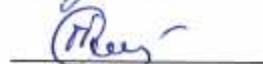
*Notă: în tabel se prezintă doar categoriile de cheltuieli din contract ce sunt în execuție și modificările aprobate (după caz)*

Directorul adjunet a organizației



Gaganuz Oleg

Contabil șef



Turutchi Tatiana

Conducător de proiect



Stratan Alexandru



Verificat ANCD

nume prenume/semnatur



**Componenta echipei proiectului**

Cifra proiectului 20.80009.0807.16


Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului)						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Stratan Alexandru	1976	Dr. hab.	0,5	04.01.2021	
2.	Bajura Fiodor	1948	Dr. hab.	1	04.01.2021	
3.	Ceban Angela	1968	Dr.	1	04.01.2021	01.09.2021
4.	Turețchi Viorel	1976		1,25	04.01.2021	
5.	Gandacova Svetlana	1964		1	04.01.2021	
6.	Iașișin Tatiana	1979		1,25	04.01.2021	
7.	Romanciuc Andrei	1973		0,5	04.01.2021	
8.	Lucașenco Eugenia	1985		0,5	04.01.2021	
9.	Ceban Alexandru	1984		1,25	04.01.2021	

Pondereea tinerilor (%) din numărul total al executorilor conform contractului de finanțare	11,1%
---	-------

Modificări în componența echipei pe parcursul anului 2021					
Nr	Nume, prenume	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării
1.	Ceban Angela	1968	Dr.	0,25	01.09.2021
2.	Turețchi Viorel	1976		1,5	09.09.2021
3.	Iașișin Tatiana	1979		1,5	09.09.2021
4.	Ceban Alexandru	1984		1,5	09.09.2021

Pondereea tinerilor (%) din numărul total al executorilor la data raportării	0%
--	----

Conducătorul organizației:  Alexandru Stratan

Contabil șef:  Tatiana Turețchi

Conducătorul de proiect:  Alexandru Stratan

Data: 15.11.2021



**Extras din procesul verbal nr.8**  
**Consiliul științific al Institutului Național de Cercetări Economice**  
**10 decembrie 2021**

*La ședință au fost prezenți:*  
*14 din 14 membri ai Consiliului Științific*  
*invitați din AȘM, APC, APL - 3*

**Cu privire la rezultatele implementării  
în anul 2021 a proiectelor din cadrul  
Programului de Stat 2020-2023**

În baza audierii publice a principalelor rezultate obținute în cadrul proiectului **20.80009.0807.16 „ELABORAREA INSTRUMENTELOR ECONOMICE NOI DE EVALUARE ȘI STIMULARE A COMPETITIVITĂȚII AGRICULTURII REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ANII 2020-2023”**, conducător de proiect Stratan Alexandru, m.c. al așm, dr.hab., prof.;

**S-A HOTĂRĂT:**

1. De aprobat raportul științific anual și rezultatele implementate în cadrul proiectului 20.80009.0807.16 „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023”;
2. De transmis către Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei, până 14 decembrie a.c., 3 exemplare ale Raportului științific anual privind implementarea proiectului 20.80009.0807.16 „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023”, pe suport de hârtie și versiunea electronică finală a raportului însoțită de extrasul din procesul-verbal al Consiliului științific;
3. De plasat în acces deschis varianta finală a Raportului științific anual privind implementarea proiectului 20.80009.0807.16 „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020-2023”.

**VOTAT UNANIM**

**Președinte al Consiliului,**  
**m.c. al AȘM, dr.hab., prof.univ.**



**Alexandru STRATAN**

**Secretarul științific al Consiliului,**  
**dr., conf. cerc.**

**Angela TIMUȘ**

MINISTERUL  
AGRICULTURII  
ȘI INDUSTRIEI ALIMENTARE  
AL REPUBLICII MOLDOVA



MINISTRY  
OF AGRICULTURE  
AND FOOD INDUSTRY OF THE  
REPUBLIC OF MOLDOVA

---

MD-2004, Chisinau, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 162  
Tel. 20 45 81; Fax 22 07 48, E-mail: [cancelaria@maia.gov.md](mailto:cancelaria@maia.gov.md), WEB: [www.maia.gov.md](http://www.maia.gov.md)

**15.11.2021** Nr. **01/4-07/3734**

**Dlui Alexandru STRATAN,**  
**mem. cor. al AȘM, dr. hab.,**  
**prof., director al Institutului**  
**Național de Cercetări Economice**

Prin prezenta, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare confirmă preluarea și utilizarea Tarifelor de costuri și Normativelor veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute de la activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic, elaborate de către Institutul Național de Cercetări Economice în cadrul Programului de Stat „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023” (cifrul 20.80009.0807.16).

Întru executarea prevederilor pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 514/2007 privind aprobarea unor acte normative (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 70-73, art. 553), *anual*, prin Ordinul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare sunt aprobate Normativele veniturilor nete ale gospodăriilor țărănești (de fermier) și gospodăriilor casnice auxiliare, obținute din activitatea agricolă în fitotehnie și în sectorul zootehnic.

Digitally signed by Șarban Vasile  
Date: 2021.11.15 13:48:17 EET  
Reason: MoldSign Signature  
Location: Moldova

**Secretar de stat**



**Vasile ȘARBAN**

## ***Certificat de implementare***

Ghidul practic: *Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură și Proiectele investiționale* elaborate de cercetătorii Secției Economie agroalimentară și dezvoltare rurală, din cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, sunt necesare pentru activitatea antreprenorilor agricoli.

Tarifele de costuri în agricultură constituie un element de bază privind planificarea și autocontrolul cheltuielilor de producție în sectorul fitotehnic, totodată, ele servesc drept bază informațională pentru luarea deciziilor manageriale. Proiectele investiționale Model, sunt orientate spre familiarizarea investitorilor și antreprenorilor agricoli, cu utilizarea cât mai eficientă a investițiilor, dezvoltarea întreprinderilor propriu zise, valorificarea avantajelor proprii pentru producerea culturilor de calitate, generând fluxuri interne (în cadrul structurii organizatorice), de bunuri, cunoștințe, transfer de tehnologie, etc.

Considerăm că lucrările în întregime merită o apreciere înaltă, reieșind din utilitatea acestora pentru producătorii agricoli din Republica Moldova.

*Levinshi Furie Libur*



*Către Institutul Național de  
Cercetări Economice*

NQ 67/15 noiembrie 2021

or. Chișinău

**CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE**

Prin prezenta, Federația Agricultorilor din Moldova (FARM) confirmă că întru sporirea competitivității sectorului și dezvoltării exploatațiilor agricole, tarifele actualizate de costuri pentru produsele fitotehnice și zootehnic, normativele veniturilor nete și proiectele investiționale de tip model elaborate în cadrul Programului de Stat „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023”, coordonator – Alexandru Stratan, mem. cor. al AȘM, dr. hab., prof., reprezintă un suport științific important și semnificativ pentru membrii FARM.

În acest sens, Vă informăm că rezultatele elaborate de către echipa de cercetare a proiectului, care se regăsesc în acces deschis, sunt distribuite celor peste 5000 fermieri, membri ai Federației.

  
  
**Iurie Hurmuzachi**  
**Vice Director**  
**Doctor în științe economice**

